9. 2. 2017

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Změny v úpravě rozhodování o svéprávnosti ve světle novely občanského zákoníku

Dne 30. 12. 2016 byl ve Sbírce zákonů v částce 185 pod číslem 460/2016 Sb. vyhlášen zákon, jenž představuje mimo jiné první novelu občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. (dále jen „OZ“). Část této novely týkající se rozhodování o přezkumu osob zbavených či omezených ve způsobilosti k právním úkonům před 1. 1. 2014 nabyla účinnosti téhož dne, kdy byl zákon vyhlášen a to s odůvodněním, že tyto osoby by od 1. 1. 2017 získaly zpět status osoby plně svéprávné, ačkoliv nebyly jakkoliv přezkoumány, což by je mohlo fakticky značně poškodit. Samotná novela pak lhůtu k přezkumu rozhodnutí o omezení svéprávnosti prodloužila ze 3 na 5 let ode dne účinnosti OZ.

Lhůta pro přezkum soudních rozhodnutí

Důvodem změny § 3033 OZ, tj. prodloužení lhůty k přezkumu rozhodnutí o omezení svéprávnosti ze tří na pět let je především skutečnost, že nebylo reálné, aby soudy do konce roku 2016 přezkoumaly všechny osoby zbavené či omezené ve své způsobilosti k právním úkonům před účinností OZ. Takových osob je v součtu přes 36 000 a přezkoumání všech do 31. 12. 2016 by znamenalo absolutní ochromení soudních znalců a soudů a s tím související nemožnost se věnovat i jiným sporům. Prodloužení lhůty je vnímáno odbornou i laickou veřejností pozitivně i s ohledem na fakt, že pokud by k přezkoumání nedošlo, např. ze zmíněných kapacitních a časových důvodů, osoba omezená či zbavená způsobilosti k právním úkonům by ke dni 1. 1. 2017 nabyla plné svéprávnosti, což by mohlo ohrozit chráněné zájmy jí samotné i případných osob, které by s osobou omezenou ve svéprávnosti vstoupily do závazkového vztahu.

Proti tomuto prodloužení také zazněly při schvalovacím procesu kritické hlasy, jež upozorňovaly na to, že některá stávající rozhodnutí přespříliš zasahují do základních práv a svobod člověka a prodloužením lhůty může dojít k nespravedlivému oddálení jejich nápravy.

Prodloužení maximální možné doby omezení svéprávnosti

Nově, s účinností od 30. 12. 2016, je do § 59 OZ vloženo ustanovení, dle něhož „Je-li zjevné, že se stav člověka v této době (pozn. myšleno v maximální době 3 let) nezlepší, může soud svéprávnost omezit na dobu delší, nejdéle však na pět let.“ Důvodem této změny jsou především poznatky ze soudní praxe, kdy v případech těžké, tzv. ireverzibilní duševní poruchy osoby je téměř jisté, že nedojde ke zlepšení jejího stavu. U takových osob se časté přezkoumávání jeví jako nepřiměřené a je nutno k nimpři samotném řízení přistupovat velmi šetrně.

Vedle toho současně stojí časové a finanční důvody této změny. Časté přezkoumávání je poměrně velkou časovou zátěží pro opatrovnické soudy, které na tento nápad nejsou dostatečně personálně vybaveny. Náročnost finanční pak spočívá především v placením nákladů soudního řízení, které podle procesních předpisů nese stát. V rámci těchto nákladů pak stát musí taktéž nést náklady spojené s vypracováním znaleckých posudků, které se podle odhadů Ministerstva spravedlnosti mohou vyšplhat na 100 až 150 milionů korun.

Zákonodárce, ve prospěch tohoto prodloužení, současně uvádí, že změna je v souladu s mezinárodními závazky a je inspirována právními úpravami okolních států, když stejnou lhůtu má

např. Francie či Maďarsko.

Nad rámec této změny je třeba konstatovat, že prodloužením maximální možné doby, na jakou lze svéprávnost omezit, není jakkoliv dotčena možnost soudu stanovit ve svém rozhodnutí dobu pro přezkoumání kratší než je stanovena zákonem.

Současně zůstává zachováno pravidlo sloužící k ochraně práv osoby omezené ve svéprávnosti, kdy soud i bez návrhu bezodkladně své stávající rozhodnutí změní nebo zruší, změní-li se okolnosti, za kterých bylo stávající rozhodnutí vydáno, např. zlepší-li se zdravotní stav osoby, která byla ve svéprávnosti omezena.

Procesní zjednodušení

Ke stávajícím procesním pravidlům stanoveným pro řízení o svéprávnosti v zákoně č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“), novela přinesla pravidlo, které stanovuje, že při prodloužení doby omezení svéprávnosti soud může upustit od provedení důkazů novým znaleckým posudkem a výslechem znalce a nahradit jej jiným důkazem, zejména písemnou zprávou ošetřujícího lékaře ve spojení s naposledy vypracovaným znaleckým posudkem, a to za podmínky že je zjevné, že stav posuzované osoby se oproti rozhodnutí o omezení svéprávnosti či poslednímu rozhodnutí o prodloužení nezměnil. Pro zpřesnění je pak také uvedeno, že v tomto případě se nevyžaduje ani výslech znalce, který znalecký posudek, jenž byl podkladem pro rozhodnutí o omezení svéprávnosti či posledního rozhodnutí o prodloužení, vyhotovil. Tento zjednodušený postup nikterak nezbavuje soud ostatních povinností při dokazování, jimiž jsou povinnost posuzovaného zhlédnout, vyslechnout jej a učinit další nezbytné kroky k opatření dostatku podkladů k rozhodnutí o prodloužení doby omezení svéprávnosti v každém jednotlivém případu.

Toto pravidlo je odbornou veřejností přijímáno kladně a má za účel předejít zbytečným nákladům, zátěži řízení a některá stanovená řízení zrychlit a zefektivnit, přičemž zákonodárce se pro zjednodušený postup inspiroval německou úpravou.

Závěrem

Změny, které přinesla novela občanského zákoníku ohledně rozhodování o svéprávnosti, jsou odrazem především požadavků soudní praxe a mezinárodních závazků vtéto oblasti. Jejich cílem je především ochrana práv osob, které byly omezeny ve své svéprávnosti a zabránění zbytečnému opakování přezkoumávání osob, u nichž je zjevné, že jejich stav je trvalý, bez vyhlídek na zlepšení. Tyto změny mají samozřejmě i své odpůrce, kteří kritizují především právě prodloužení lhůt k přezkoumávání a považují tuto změnu za návrat k dřívější úpravě a za krok zpět.

Mgr. Lucie Tahotná,
advokátka

e-mail: kancelar@legalprague.cz

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Ban, omezení zpeněžení či zablokování účtu? Jaká máte práva vůči platformě? Ochrana streamerů a dalších tvůrců ve světle DSA
- Povaha sjezdů
- Zaplatit za logo nestačí. Jaká práva skutečně získáváte?
- Výslech advokáta účastníka řízení coby důkazní prostředek
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ke změně klíče pro stanovení příspěvků na správu domu a pozemku, k samotnému stanovení příspěvků a k rozúčtování nákladů na služby
- Byznys a paragrafy, díl 41.: Záruka za jakost v kupní smlouvě
- Dvacet let vlastní cestou. Arthur Braun o svobodě, číslech a lidském elementu advokacie
- Komu náleží vlastnické právo k náhradní veřejné komunikaci postavené investorem?
- AML rizika u luxusních nákupů
- Recentní judikatura Nejvyššího soudu k důvodům neplatnosti usnesení valné hromady
- Tlačítko pro odstoupení od smlouvy jako nový standard spotřebitelského online rozhraní